

LJUBLJANSKI ZVON

Mesečnik za književnost in prosveto

XLIV. letnik

1924

3. številka

Igo Gruden / *V razkošnem trenutku*

Odkod si prišel, da si vsega do dna me omamil,
o, veter nemirni, nad mestom z oblaki na poti?
V razkošno zvenenje si dušo skrivnostno predramil
in misli, ki spale so v senčni samoti,
odtrgal od brega ...
odkod si prišel, da omamil si vsega me, vsega?

O, koliko čudežnih zvokov ozračje preveva!
o, koliko ritmov akordi pijani
šumé v koridorih vsemira!
Čez mračne globine večera
se pnejo ozvezdij razžárjeni mosti,
skrivnosti in tájnosti polni, poznani
le snom, ki zabubani v popju mladosti
so čakali daljnega speva.

Nebo razvihrano nad strehami poje - *za prvga "nebo poje"*
kot morje viharo ... in misli se moje
vrtinčijo v mračnih, pojočih valovih:
katerih obzorij neslutelih, novih
obrežja sanjava v daljavi me čakajo?
katerih zapadov jih zarje namakajo?
v katerem pristanu bom barko k pokoju privezal?

Kot jambor moj duh med ozvezdja je brazde zarezal:
in svetlo brnenje nevidnih omrežij,
odsevi svetilnikov z daljnih obrežij,
bodočnost in prošlost sedanjega veka
v zenitu zdaj mojem se spaja in steka
v trenutku omamnem, opojnem do blaznosti.

F. X. Šalda: Kritika s patosom in inspiracijo

Odkod si prišel, da si vsega do dna me omamil
 v pojoči ekstaznosti,
 o, veter nemirni, nad mestom z oblaki na poti?
 V razkošno zvenenje si dušo skrivnostno predramil
 in misli, ki spale so v senčni samoti,
 odtrgal od brega —
 omamil si vsega me, vsega...

*Kaj ste pendi? Šal 29/3 1924
 A merito pa ni me bralno —*

F. X. Šalda / Kritika s patosom in inspiracijo

(Konec)

Samo par primerov za to. Stendhal in Taine na primer sta čestilca renesance, njene zrele racijonalne krasote, dognane v sistem, ki jima pomeni zmisel in vrhunec dolgega procesa, inspiracijo, izpremenjeno v metodo ter porabljeno in obvladano kot kulturno silo. — Nasprotno vidi Ruskin v renesanci propad, poslednje neposvečevanje umetnosti, mehanistični materijalizem in trezno revščino manire.

Lessing ni imel zmisla za dijalektično psihologijo in konvencionalnost francoske klasične drame, ki jo je cenil Nietzsche kot poezijo kulturne discipline — in Nietzsche je nezaupen proti vsemu, kar diši po naturalizmu in uhaja tradiciji, ne izvzemši Shakespearea ne Beethovena. Kar je Lessingu zdravje, bodočnost, zakon svobode in umetnosti, bogato jutro razvojnih nad, je Nietzscheju samo grobost, bahanje z močjo in neokus, pomanjkanje kulture in sloga in zato v bistvu nediscipliniranost, bolna nakaznost, razpad, anarhističen propad.

Na Burckhardta Böcklin ne vpliva, Ruskin se krega nad Whistlerjem in Huysmans nad Puvis de Chavannesom... In kaj uhaja Saint-Beuveu, kaj ga draži do strupenih impertinenc? Prav za prav vse, kar je močnega, preveč izrazitega in odločnega, vsako delo nadpovprečne volje, vse, kar vznemirja s širokimi perspektivami in sestavnejšim ali globljim patosom. Ljubi in ceni zares le graciozna in razkošna dela, dela igrive poltenosti, ki rada kak trenutek ribarijo tudi v sentimentalnih vodah, tradicionalno literaturo francoskega ugodja in francoskega charma.

Niti Goethe, ki ga običajno navajajo kot vse razumevajočega duha, ni izjema: čeprav je razumel in objel več kot drugi, pozabljamo, da tega ni razumel *i s t o d o b n o* in hkratu, temveč *r a z v o j n o*, s premagovanjem in da so bili trenutki, ko ni razumel